

La Pujada a les Pedreres

331

La referència més antiga que existeix de la denominació de Pujada a les Pedreres és de juliol de l'any 1904, quan l'Ajuntament aprovà, a instància de Jaume Figueras, un dictament en el qual es proposava la cessió de terrenys seus per tal de perllongar el carrer de les Pedreres, sempre que les obres de desmunt i del mur de contenció anessin a càrrec del municipi. La millora es va realitzar i el carrer, que fins aleshores arribava tot just fins a sota del baluard de la Mercè, fou perllongat fins a trobar el de la Muntanya, eix central del barri que es coneixia com el Poble Sec.

Posteriorment hi ha hagut una altra perllongació del carrer, que l'ha deixat en la seva extensió actual. El 5 de juliol de 1968 l'Ajuntament acordava «prolongar con la denominación de Subida a las Canteras a la nueva vía que a partir de la casa hoy señalada con el número 12 de la citada subida a las Canteras llega en línea recta hasta el cruce de las calles Pirineo y Regimiento de Baza».

Però una cosa era l'obertura i l'altra la urbanització. La part més antiga no va tenir clavegueres, calçada i voreres — amb els seus característics esglaons que salven el fort pendent — fins que al 7 de maig de 1965 l'Ajuntament va adjudicar les obres d'urbanització. I la part més alta, incorporada poc després, no va tenir projecte d'urbanització aprovat fins al 4 de setembre del 1970. El mes següent, per un acord municipal del 9 d'octubre del 1970, la ciutat adquiria la propietat de l'antic baluard de la Mercè, situat al costat del carrer, per convertir-lo en el parc públic que és ara.

El baluard de la Mercè i el de Sant Pere — aquest últim al costat del portal de França — foren els únics que van afegir-se el segle XVII a la muralla medieval que rodeja Girona per llevant. Aquest baluard va fer-se, al mateix temps que els cinc de la muralla del Mercadal, a conseqüència del setge a què la ciutat fou sotmesa pels francesos l'any 1653. Per fer el baluard de la Mercè s'utilitzaren pedres del convent i església gòtics que els carmelitans calçats van edificar, en començar el segle XIV, fora del portal que donava entrada a la ciutat pel Sud. El 1653, per facilitar la defensa de la ciutat, convent i església foren derruïts i amb els seus materials va fer-se el baluard que els francesos deixaren en estat ruïnós durant els setges de 1808-1809. En el seu solar hi ha el parc fet en temps de l'alcalde Ribot que va rebre oficialment el nom de Jardí de les Pedreres en el ple municipal de l'11 de desembre de 1984. Aquest jardí, que ho fou de l'hospital militar quan aquest centre sanitari castrense va funcionar al convent i església de la Mercè, un cop perdut el valor estratègic del baluard, queda avui a redós de la muralla, entre aquesta i la Pujada a les Pedreres, i possiblement s'ampliarà en el futur. És el més gran de la ciutat després de la Devesa, amb quasi 9.000 m² i el seu emplaçament el fa propici a la freqüentació nocturna de parelles d'enamorats i de marginats

La Pujada a les Pedreres comença al carrer del Carme. Foto: Rafael Bosch

de tota mena. En el pany de muralla que dona al jardí es conserva una garita de sentinella situada just a l'angle que gira cap al carrer dels Caputxins. La garita sobresurt de la muralla i té una petita escultura d'un cap, en la base, que sembla d'una època anterior. Potser procedeixi del convent del Carme o del de la Mercè.

L'ESCOLA PRAT DE LA RIBA

En l'acord de perllongació del carrer de juliol de 1968, s'esmenta la casa número 12. Es tractava d'una torre propietat de Jaume Figueras, el mateix que havia cedit terrenys per obrir el carrer. Per acord del 8 d'agost de 1934, l'Ajuntament arrendà aquesta torre per instal·lar-hi una escola de nenes que substituís la que funcionava en pessimes condicions al proper carrer de Pascual i Prats. Va restaurar-se el jardí, va fer-se una nova escalinata per la banda de Vista Alegre, per facilitar l'accés dels alumnes, s'eixamplà la Pujada a les Pedreres i s'hi posà enlluminat. El 24 d'agost d'aquell mateix any van decidir que es digués escola Prat de la Riba.

Era una situació provisional que es volia que donés pas a la construcció d'una nova escola amb el mateix nom. Començada ja la guerra civil va assumir el projecte la regidora del POUAM Antònia Adroher, però les vicissituds polítiques impediren la construcció d'aquella escola model de la qual fins i tot se n'havia posat la primera pedra en una cerimònia feta el 1938 i en la què va ser present Lluís Companys.

El nom de Prat de la Riba ha estat donat finalment a l'antic Hogar Infantil de Asistencia Social Nuestra Señora de los Angeles, construït el 1945 per FET i de las JONS en un solar comprat pel governador civil al carrer d'Isabel la Catòlica. L'arquitecte fou Ignasi Bosch i Reigt i va servir successivament de col·legi menor femení i d'escola amb el nom d'«Agrupación Escolar José Antonio». En fer-se'n càrrec la Generalitat, li va canviar el nom pel de Prat de la Riba, però a finals de 1981 va haver de desallotjar l'edifici perquè amenaçava ruïna. Les obres de reforma van suposar l'enderrocament total, conservant només la seva característica. La inauguració del nou centre es va fer el 5 de març de 1984.

El xalet de Jaume Figueras on hi hagué la primera escola Prat de la Riba, el número 12 de la Pujada a les Pedreres, disposava d'una extensió molt gran de terreny, en els quals es va aixecar després de la guerra l'edifici de Sanitat, al qual s'accedeix ara des del carrer del Sol i el d'Isabel la Catòlica. Aquest edifici fou inaugurat el 14 d'octubre de 1945 com a Instituto Provincial de Higiene. També a tocar de la finca de Jaume Figueras s'hi va fer l'institut Vicens Vives. El 23 de desembre de 1954 l'Ajuntament va comprar part del terreny i el 8 de març de 1957 i el 9 de maig de 1958 va comprar altres parcel·les. Tot plegat va cedir-ho al ministeri d'Ensenyament, segons escriptura autoritzada pel ple el 5 de setembre de 1958. El 7 d'octubre de 1960 es va apropiat més terreny per a les necessitats de l'institut. Començada finalment la construcció, les classes van poder començar el

El fort desnivell de les voravies és resolt amb amplis esglaons. Foto: Rafael Bosch

curs 1966-67. A l'institut Vicens Vives s'hi accedeix des de la pujada de les Pedreres, pel carreró que des del 10 de juliol de 1984 porta el nom de Ferrández i Bellés, al costat de l'històric xalet número 12, molt interessant arquitectònicament, en el qual destaquen la porta dovellada i les finestres enreixades.

Al carrer, sobretot en la seva part més alta, hi ha altres mostres interessants d'arquitectura, com el xalet que fa cantonada al carrer dels Caputxins, amb la façana de rierencs, o el número 27, fet de pedra picada. També a la banda dreta de la pujada hi ha xalets de proporcions espectaculars.

FERRÁNDEZ I BELLÉS

El nom de Ferrández i Bellés que ara porta el carreró que des de la Pujada dona accés a l'institut té una estreta vinculació amb el carrer que avui comentem, ja que el 28 de juny de 1884 foren afusellats al baluard de la Mercè, és a dir, a prop d'on ara hi ha el carrer, el tinent coronel Ramon Ferrández Laplaza i el tinent Manel Bellés Casanova, del batalló de Santa Coloma de Farners, que el mes d'abril anterior havien participat en un intent d'insurrecció republicana. Condemnats a mort en consell de guerra reunit a Girona, la sentència s'executà als murs del baluard de la Mercè.

El record de Ferrández i Bellés mai no s'esborra dels republicans de Girona. El 1889 les restes dels dos militars foren traslladades a les tombes on actualment reposen, dintre del cementiri municipal i cada any s'hi anava en desfílada a portar-hi rams de flors. Durant molt de temps, una pedra del baluard de la Mercè va romandre pintada de blanc. Es deia que era on havia anat a parar el cervell d'un dels afusellats. També eren objecte de veneració els clots que es deia que havien deixat les cadires on van asseure els militars per afusellar-los.

El mateix dia de la victòria electoral republicana als ajuntaments, el 14 d'abril de 1931, els regidors electes, acordaren que es donaria el nom de Ferrández i Bellés a un carrer de la ciutat. El 28 de maig, ja constituït

el nou Ajuntament, va triar-se la Pujada a les Pedreres, per la seva proximitat al lloc on foren afusellats. El 29 de maig va fer-se la cerimònia oficial de descobriment de la placa de marbre, amb tota solemnitat. El 23 de març de 1932 un regidor proposà que s'hi aixequés un monument, però el projecte no arribà a realitzar-se.

El 27 de juliol de 1940, l'Ajuntament franquista acordà oficialment el retorn al nom que havia tingut inicialment el carrer, però ara en castellà: Subida a las Canteras. El 1979 fou recatalanitzat, com tots els altres carrers de la ciutat, i el 10 de juliol de 1984 el nom de Ferrández i Bellés ha estat donat al carreró que des de la pujada a les Pedreres duu a la porta de l'institut.

LES PEDRERES

Les pedreres a les quals conduïa el camí que donà origen al carrer que avui porta el nom de Pujada a les Pedreres han estat explotades des de temps immemorials. Segons Josep Maria Nolla, la pedra calcària nummulítica amb què foren realitzats als carreus ciclopis de la muralla republicana de Girona, el segle I a C, ja procedia d'aquestes pedreres. Ho prova el fet que s'hi han trobat algunes restes arqueològiques prou antigues, entre les quals un fragment de TS Africana D., l'any 1964.

Aquesta pedra es formà a partir del cataclisme que, a la fi de l'Era Primària, aixecà les Gavarres, i de la invasió marina que, segles més tard, acumulà sobre l'indret quantitats ingents de materials calissos, entre els quals es trobaven infinitat d'animals marins anomenats nummulits, els quals restaren petrificats i encara més forts que la mateixa calissa que els envoltava. Aquest material resistent als agents atmosfèrics ha estat explotat durant segles per a tota mena de construccions i obres d'art. És la famosa pedra de Girona.

J. Fabre